

TIJDSCHRIFT

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

8^e Jaargang

AMSTERDAM

G. THEOD. BOM EN ZOON

1900

Gemengde Berichten.

OPEN BRIEFWISSELING.

Geachte Redactie.

Zoudt U mij even in de gelegenheid willen stellen om een korte opmerking te maken naar aanleiding van een in het laatste nummer van dit tijdschrift voorkomend artikel.

De heer W. K. F. ZWIERZINA, geeft daar een lijst van penningen niet op het Koninklijk Penningkabinet aanwezig, zooals hij meent. Dit is van een deel der stukken niet geheel juist want verschillende der hier vermelde stukken zijn wel aanwezig maar om verschillende redenen niet opgenomen. Vooreerst achtte ik sommige der stukken in het kabinet aanwezig te weinig belangrijk. Het kabinet bezit b.v. den volgenden penning Vz. Het naar links gewend borstbeeld van H. M. de Koningin met omschrift: Wilhelmina Koningin der Nederlanden.

Keerz. Een man zijn kracht metende op het bekende kermisinstrument: „slaat op het hoofd van Jut.” Koperverz. 22 m.M. Zulke penningen meende ik niet te moeten opnemen.

Verschillende anderen meende ik niet te moeten vermelden daar ze geen of te gering verband hielden met de geschiedenis van het Stamhuis van Oranje-Nassau.

Ten slotte nam ik van de belooningspenningen alleen op die welke als type van den penning dienden (zoo b.v. n°. 1216 en 1221 der Oranjepenningen) en niet alle die penningen waar alleen de naam van de bekroonde vereeniging of persoon verschilt.

Met de meeste achting noem ik mij

Uw Dw. dienaar

H. J. DE DOMPIERRE DE CHAUFÉPIÉ.

Als lid der kommissie van redaktie heb ik vorenstaand schrijven vóór de publikatie in het *Tijdschrift* natuurlijk gelezen.

Ik geef in afl. 3 1899 „een lijst van penningen niet op het Kon. Kab. aanwezig, zooals ik meen”, zegt de schrijver. Het hoofd van mijn artikel luidt: Oranjepenningen 1864—1898 niet voorkomende onder „de Oranjepenningen in het Kon. Penningkabinet te 's-Gravenhage” door Dr. H. J. DE DOMPIERRE de CHAUFÉPIÉ; ik onthield me van eenig kommentaar. dus begrijp ik niet, waarop de heer d. D. d. C. de veronderstelling grondt, dat ik meen, dat de door mij gemelde penningen *niet* op het Kon. Kab zouden zijn — ik schreef dat nergens! Voor verzamelaars van Nederlandsche penningen in het algemeen, van Oranjepenningen in het bijzonder, wilde ik alleen het aangehaalde

werk aanvullen met eene opsomming der daarin niet voorkomende mij bekende Oranjepenningen; had ik den penning: „Slaat op het hoofd van Jut” gekend, hij had zeker niet ontbroken! Wat betreft belooningspenningen nam ik alleen die met geslagen (dus met afzonderlijke stempels vervaardigde) Kz. op.

Z.

PRIJSVRAGEN.

Het koninklijk belgisch genootschap voor munt- en penningkunde heeft op nieuw eenige prijsvragen uitgeschreven.

De eerste betreft een beschrijving der grieksche muntgeschiedenis, minstens 16 vel druks beslaande. Zij moet even als de volgende in het fransch zijn opgesteld en van afbeeldingen vergezeld gaan.

Als juryleden zijn aangewezen de volgende heeren:

ERNEST BABELON, membre de l'institut,

BARCLAY V. HEAD, conservateur du Cabinet des Médailles du Musée britannique,

BEHRENDT PICK, conservateur du Cabinet numismatique de Gotha.

De tweede prijsvraag heeft meer aantrekkelijkheid voor de leden van ons genootschap, daar ze een numismatisch onderwerp te behandelen verlangt betrekking hebbende op een onzer voormalige 17 nederlandsche provinciën.

De antwoorden op beide prijsvragen moeten vóór 31 december 1900 aan het Secretariaat van het genootschap, 49 rue du Trône, worden aangeboden.

Als juryleden voor de tweede prijsvraag treden op, de heeren:

BARON J. DE CHESTRET DE HANEFFE,
 Dr. H. J. DE DOMPIERRE DE CHAUFÉPIÉ, den Haag,
 Vte B. DE JONGHE.

Voor nadere bijzonderheden leze men de laatst verschenen aflevering, jaarg. 1899, der *Revue de numismatique belge*.

Mogen onze noord-nederlandsche numismaten lust en kracht gevoelen aan deze prijskampen mede te werken.

Twee gedenkpenningen van R. MARSCHALL.

In het oktobernummer van het *Monatsblatt der numismatischen Gesellschaft in Wien*, komt een afbeelding voor van een penning, ter eere van het veertigjarig jubilee van JOZEF LEWINSKY, tooneelspeler aan het Burgtheater te Weenen, gesneden door den bekenden graveur R. MARSCHALL. Deze medalje, een kunstwerk van den eersten rang, zal, na reeds op eenige kunsttentoonstellingen te hebben geprikt, ook in het volgende jaar te Parijs kunnen worden bewonderd.

Het komitee, dat den penning heeft doen vervaardigen, deelt in genoemd nummer mede, dat een beperkt aantal bronzen exemplaren van dit kunstwerk voor belanghebbenden verkrijgbaar is gesteld. Men heeft zich slechts te wenden tot den heer HEINRICH CUBASCH Jun., Wien I., Stadiongasse 5.

In hetzelfde nummer wordt een tweede medalje van R. MARSCHALL besproken, die in goud aan den

Weener Maecenas LUDWIG LOBMEYER, lid van het Heerenhuis, bij gelegenheid van zijn zevenstigsten verjaardag, door vrienden en vereerders is aangeboden.

De penning, in mat goud vervaardigd, weegt niet minder dan 1125 gram en heeft een middellijn van 160 m.M.; Hij behoort dus tot de grootste gouden penningen, die tot nu toe zijn vervaardigd.

De voorzijde geeft in profiel het goedgelijkend portret van den jubilaris weer, waaronder zijn naam, LUDWIG LOBMEYER.

De keerzijde draagt een achtregelig opschrift; een met gevoel geteekende klimoptak breekt de centonigheid hiervan af.

Bizonder gelukkig is de kunstenaar geweest in het weergeven van de stof van het gelaat, zonder aan de treffende gelijkenis afbreuk te doen

Van een oorspronkelijke opvatting getuigt de bewerking van schouder en arm, daar deze laatste niet, zoo als gewoonlijk, halverwege is afgesneden, maar geheel natuurlijk in het veld verloopt.

Er bestaan ook gegoten gedenkplaten van deze medalje met roodbruine patina.

Valsche munt.

Uit Malang schrijft men aan de *Locomotief*:

„De aanvoer van valsche zilveren muntstukken is in den laatsten tijd erg toegenomen. Onze rijksdaalder is zeer bedriegelijk nagemaaakt tot in de kleinste bijzonderheden; zelfs zijn de daarin voorkomende afwijkingen niet van den echten rijksdaalder (rijksmunt) te onder-

scheiden, tenzij men zich van een sterk vergrootglas bedient. Deze nagemaakte rijksdaalders worden door den Javaan genoemd Singapore rijksdaalders en hebben aan zilver een waarde van *f* 1.40. Er wordt alzoo op een rijksdaalder een niet te versmaden winst gemaakt van *f* 1.10.

De klank is zuiver, er valt niets op aan te merken, zoodat haast iedereen die rijksdaalders voor goede munt aanneemt. Maar komen deze muntstukken in handen van de Javasche bank of van een ontvanger van 's lands kas, dan worden ze onmiddellijk geknipt, ten einde ze aan de verdere circulatie te onttrekken."

Mr. N. P. VAN DEN BERG heeft in zijn verslag over de Nederlandsche Bank juist beweerd, dat het zoo erg niet was, maar daar zijn de huismoeders en vooral de inlanders, voor wie een ringgit een heel kapitaal vertegenwoordigt, niet mée geholpen. Het schandaal zal wel blijven voortduren zoolang onze standpenningen evenals de Russische niet een reële zilverwaarde, doch slechts een fiduciaire bezitten.

Een oud Christengraf van omstreeks 300.

Een onzer medeleden, de heer R. VALLENTIN DU CHEVLARD te St. Péray in Frankrijk, kwam onlangs in het bezit van den inhoud van een graf, waarin een Christen omstreeks het jaar 300 moet zijn begraven. Daar deze graven zeer zelden worden ontdekt, dunkt het me merkwaardig genoeg mede te deelen, wat de „Patriote de l'Ardèche" van 15 november 11., hier over schrijft.

Bij het graven van een kuil op de begraafplaats te St. Péray in 't departement Ardèche, stuitte de grafdelver, op een diepte van 2 Meter 50 c.M., op een graf, dat uit een menigte pannen van gallo-romeinschen oorsprong bleek te bestaan, gewoonlijk bekend onder den naam van „Sarrazines”. Dit graf bevatte een kruis van lood, benevens twee muntjes van kleinbrons van de romeinsche keizers CLAUDIUS II Gothicus (268—270) en TETRICUS, PATER (268—273).

Al deze voorwerpen zijn in bezit overgegaan van den heer VALLENTIN DU CHEYLARD aldaar.

Het eerstgenoemde muntje heeft op de keerzijde een „Victoria”, met krans en palm in de hand (Omschrift: Victoria Aug.); het istamelijkgoed bewaard gebleven. Het tweede daarentegen is zeer broos, zoo zelfs, dat met moeite het beeld van Tetricus er uit te herkennen is.

Het kruis weegt 130 gram, is 18 c.M. lang, en loopt van onder puntig uit. De armen, aan beide zijden één c.M. lang, staan 2 c.M. van het toppunt verwijderd. Zij zijn niet geheel horizontaal, maar loopen in schuine richting van rechts naar links.

Het aanwezig zijn van een kruis in dit graf, duidt in de eerste plaats op het feit, dat oudtijds een aanhanger van het Christendom daarin is begraven, maar ook dat zijn godsdienst tot de verbodene behoorde, omdat zijn nabestaanden het symbool er van verborgen hielden. Met het oog op de afgesleten „Tetricus,” mag men aannemen, dat het muntje langen tijd in omloop is geweest en tevens, dat dit pas ontdekte graf tijdgenoot moet zijn geweest van de verwoede

Christenvervolgingen door GALERIUS MAXIMIANUS en DIOCLETIANUS in het jaar 303 gelast.

Wij staan hier in ieder geval, zoo vervolgt de „Patriote”, voor het oudst bekende Christengraf uit de omstreken van Valence.

Gedenkplaat der stad Amsterdam.

Zooals onzen lezers bekend is, werd op 7 September l.l. namens de burgerij van Amsterdam aan de Koninginnen elk een gouden, een zilveren en een bronzen afslag van de gedenkplaat WIENECKE aangeboden

Hiervan zijn vervaardigd: 2 gouden, 30 geoxideerd zilveren, 300 bronzen en 100 gepatineerd tinnen exemplaren (zie *Inhuldigingspenningen door JOH. W. STEPHANIK en W. K. F. ZWIERZINA*, blz. 12).

In de veiling J. M. A. RIEKE (bij den heer R. W. P. DE VRIES, Warmoesstraat 122, te Amsterdam 31 oktober 1899) is een bronzen afslag onder N°. 1483 verkocht voor f 70.— plus 10 pCt. veilingkosten.

Verschenen is het 2° gedeelte van:

Het schild, het lam en de gulden van gewicht of de munten van 3, 2½ en 2 tremissen met de daarmede in verband staande pondenstelsels.

Uitvoerige beschrijving van het middeleeuwsche pond- of geldwezen met tal van berekeningen, zoo voor het bepalen van het gewicht, als voor de waarde van oude munten, door A. HOLLESTELLE

In 't eerste hoofdstuk (XIII): „De pondenreeks

gegrond op de as of den gulden van gewicht met afleidingen en berekeningen", klimt de schrijver op tot 't oude pond van $f 105$.— en gaat daarna over tot de behandeling van de ponden der Romeinen.

Het tweede (XIV) hoofdstuk: „Het oude talent. De verandering der munt door Solon. Andere pondstelsels op de marken gegrond. Het oudste muntgewicht", is gewijd aan 't geldwezen der Chaldeërs, Perzen, Israëlieten, Grieken, Syriërs en Babiloniërs.

Het derde (XV) hoofdstuk geeft ons een overzicht van 't voorgaande, benevens voorstellingen van de onderscheiden ponden met hunne muntgewichten. Verder tal van uitgewerkte rekeningen en eenige beschouwingen over 't veelvuldig gebruik van het getal zeven door de ouden.

Hierbij komt de heer HOLLESTELLE tot de slotsom dat bij 't opsporen van ponden volgens de door hem aangewezen weg, men er steeds op moet letten, dat de verkregen uitkomsten altijd door zeven moeten deelbaar zijn, om aan 't geen men zoekt te beantwoorden.

Het laatste hoofdstuk (XVI): „De aanvankelijke verlagings der ponden door de Romeinen. Door hen geslagen munt op het nevenpond van $f 100$.— (d. i. nevenpond van 't oude pond van $f 105$.—). De oude en nieuwe indeeling van het pond van $1\frac{1}{2}$ mark. Eenige der oudste bekende ponden uit de middeleeuwen. „Overzicht van het laatstelijk verhandelde" zet in vluchtige trekken het verband uiteen, dat de schrijver gevonden heeft tusschen de ponden der oude volken en het jongste pond, het pond vlaamsch van $f 6$.— de voorlooper van onzen gulden.

Hier vinden wij eindelijk de uiteenzetting, die wij te vergeefs in 't 1^e gedeelte gezocht hebben, hoe de schrijver er toe gekomen is het schild gelijk aan $f 3.15$ te verklaren. Deze $f 3.15$ n.l. beteekenen niet drie gulden en vijftien cent van onze tegenwoordige munt, maar moeten opgevat worden als eene hedendaagsche schrijfwijze voor $10\frac{1}{2}$ schelling van 't jaar 1180 (blz. 143).

In genoemd jaar toch werd 't schild op $10\frac{1}{2}$ schelling gevalueerd.

Een koerslijst van de in dit 2^e gedeelte berekende munten vormt het slot van 't boek.

Wij waardeeren de inspanning, die de schrijver zich getroost heeft, om op te klimmen tot aan de grondlegging van 't pondenwezen, wenschen hem geluk met 't vinden van zijn aaneengeschakelde keten, die de oude en nieuwe tijden verbindt en hopen dat 't den heer HOLLESTELLE gegeven moge zijn zijn stand-aardwerk geheel te voltooien.

JOH. W. S.
